

Megjelenik mindennap a délutáni órákban.

Előfizetési díj:
Egész évre 12 ft, félévre 6 ft, évnegyedre 3 ft o. é.

Helyben előfizetheti Demjén L. és Keresztessy Pál urak kereskedésében, hol egyes számok is kaphatók.

Szerkesztői szállás: belső-tordautca 1222. sz.
Kiadó-hivatal: A tanácsház mellett, az emelet hátsó részében.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorért 6 kr. egy szerkesztési költség után 30 kr. bérletdíj.
Hirdetések felvételnek: Helyben: a kiadóhivatalban, Demjén László könyv- és Keresztessy Pál papírkereskedésében. Pesten: Zeisler M. (királyutca 60. sz.) Bécsben: Haasestein és Vogler (Neuer-Markt 11. sz.) Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.) Rudolf Mosse off. Zeitungs-Agent (Stadt, Seilerstätte 2.) Süddeutsche Annoncen Expedition Stuttgart.
Nyitólíri czikk: sora után 20 kr. előleg bevétele mellett a szerkesztőséghez czimzendők.
Előzetesek s hirdetési díjak a vidékről a szerkesztőséghez küldendők be.

Székely véreink, tartsunk jobbra! Deák Ferencz-czel!

(Ss.) Számtalanszor hallottuk olyan utazóktól, kik a nyugati művelt országokat beutazták s a német, francia és angol nép természetét, szokásait, közéletét behatólag, ott a tüzhelynél tanulmányozták, — hogy a mi magyar népünknek józan észre, megfontolásra pártját nem találta. Mindig jól esett szívünknek a világót-látott férfiak e kérdéskörüli s mégis reánk kimondhatatlannal megisztató összehasonlítása, ítélete. A nehéz napokban, melyek zárkövét csak öt év előtt állította fel hazánk nagy bölcs Deák Ferencz — ez volt jobb sorsunk elkövetkeztére utaló reményeink egyik kiapadhatlan forrása; a magyar nép józanságára, hazaszeretetére alapított azon erős hitünket, hogy a letipott magyar előbb-utóbb visszafoglalja a művelt országok sorában azon tisztos helyet, mely őt nemzeti erőnyeréssel, haza- és alkotmány-szeretetéssel fogva az európai polgárisult népek nagy családjában megilleti, s a melyen, midőn pártviszálymenten állott, halhatatlan érdemeket szerzett magának a kereszténység, a művelődés, a szabadság oltalmában.

A magyar nemzet hajdani és legújabbkori dicsőségének, érdemeinek jó részese a székely. Egyik őserős ága ő azon fajnak, melylyel Árpád honatyánk országot foglalt, visszavéven hun őseink örökét is. Székely őseink segítettek Szt-István dicső királyunknak az európai magyar és keresztény királyság megalapításában; a mi vérünkben volt azon dalák nagy része, kikkel hősi babért aratott a nagy László és — Lajos Erdély kősejéi között s a távol Itáliában és északon; ott voltak őseink a hadverő és kereszténységvédő Hunyadi csatáiban, s osztottak azon babérokban is, melyeket a hős apa hős fia, Mátyás szerzett a magyar nép homlokára; a mi székely népünk fiainak ezrei harcoltak azon hadjáratokban, midőn a kis Erdélynek, s a vele szövetségzett tiszamenti magyarságnak kelle megharcolni a magyar nemzet és alkotmányos szabadság fentartásáért; dicsőséget arattak a székely nemzet harcosai a 25 éves 1792—1814-ki háborúkban, s midőn legutóbb az idegen fajok kést emeltek az alföldi magyar nép szívére, ismét székely zászlóaljak siettek Szt-Tamás alá.

A harcias nevet tehát nem hiába adták a legrégibb történetek is nemzetünknek; ontotta

TÁRCA.

A magyarok és politikai irodalmuk története.

1790-től 1815-ig. Sayous Ödöntől.

(Érdekesnek tartjuk e figyelemreméltó munkáról a francia sajtó egyik legnevezetesebb közlönyében, a „Journal des Débats”-ban adott ismertetést bemutató olvasóinknak.)

II.

Már ezen időszak kezdetén fellálhatjuk ama nagy félreértést a francia forradalom s Európa közt, mely még most is tart. 1790-ben a forrongás nagy volt Magyarországon. A megyék gyűléseiben, melyek maguktól jöttek össze, a legnyugtatóbb beszédek hangzottak, — a „Jeu de Pacane-beli eskü”, s az emberi jogok nyilvánítása által sugallatva. A legmérsékeltőbb megyék az országgyűlés gyors összehívását kívánták, mely a királytól alkotmányos esküt fogna követelni. A democraticus párt, mely kevésbé számos volt ugyan, de a mely a városok polgárságából szedte ujongait, tevékeny propagandát gyakorolt. Pestmegye kijelenté, hogy a király jogainak „a néptől” kell eredniük, s kihirdetése az ausztriai házzal való új közmény szükségét.

Ez a Franciaországban történeteknek visszatükröződése; azonban forradalmunk elvont elvei Magyarországon még inkább mint másutt, tüstént a régi szabadságokhoz való visszatérés értelmében lőnek magyarázva. A helyett, hogy a politika metaphisika terére vetné magát, a magyar mozgalom az ő eredeti alkotmány szövegéhez ment vissza. „A régi szabadság az első kincs” így kiáltának fel a kultók, kik soha sem hiányoztak Magyarországon. Nem akartak többé mást mint magyar öltözetet viselni, más mint magyar nyelven beszélni, melyet divatból elhagytak. „A régi nyelvet hallom!” — így kiált fel Baróti; — „a régi öltözet örvendeztet meg szememet!” Sőt némely tulzók, kik elég számosan voltak arra nézve, hogy egy megyében a többséget képezzék, azt akarták, hogy mindaz visszavetessék, a mi az idegenektől jött és az egész nyugati polgárisodás, s hogy a régi magyar vér újra megödzése végett „a scythák és tatárok hajdani életmódjához térjenek vissza”, legalább a gyermekek nevelésében.

Ezen így történt, hogy a 16-ik században az olasz

vért a magyar nemzetért, a szabadságért valahányszor a haza erre felhívta; de ha a hősiesség önfeláldozást ötle senki el nem vitatja, el nem vitathatja, a józanságban való részlet sem adhatja senki fiának, s azokhoz sem tartozhatik soha, kiket a könnyenhiók közé, mint éretleneket szoktak számítani.

A székely ember nagyon jól érti a közmondást: többet észszel, mint erővel. Még is az utóbbi hetekben olyan jelenetek merültek fel csiki és háromszéki atyáinknál kebelében, mintha csak meg akarnának válni a velőszületett józanságtól, a székely nép eme egyik főekétől!

A székelyföldi alig lefolyt, s részben nem sokára megújuló országos képviselőválasztásoknál nagyra nőtt, a mindent kockára tevő ellenzék buzaja. Csodálatra méltó dolog ez!

Nincs nemzet Európa kerekén, mely több vért ontott volna jogai és szabadsága, hazája oltalmában, mint a székely; nincs nép, mely oly forróan szeretné azt a keskeny barázdát földet, melyet annyi vész és viszontagság kezei hagyott; egy nép sem utálja annyira a renyhességet, tunyaságot, mint a dolgozó, törhetlen szívóssággal munkálkozó székely, ki legtöbbször kis kereskedéssel, kéziparral, ekével, kaszával, sarlójával keresi meg az ő mindennapi kenyerét, gyarapítja kis gazdaságát, s becsülettel és tisztességgel él ama földön, melyen más hozzá hasonló számu faj éhen halna.

Valóban nincs nép, mely többre becsülne az öntevékenységet, a kitarító munkásságot, a fátársággal de becsülettel gyűjtögetett kis vagyonát, — szóval ez a nép az ő életmódjában, szokásaiban, életfelfogásában: a fáradhatlan hangyák mintaképe, de egyszerűsége a béke és rend bálványozója. Keressük fel tüzhelyét, tekintsük meg gazdaságát, s mindenütt és mindenben a rendszerezettség találkozzunk, — álljunk szembe a gazdával, s még mielőtt megszólalna már nyitott homlokáról leolvashatjuk a józan gondolatot, melynek ajkai nemokára hangot adnak.

És ennek a népnek egy része még is a zürzavar politikájára szavaz, azoknak adja votumát, kiknek foglalkozásuk maig az édes semmittevés! Ha meg nem történt volna — el se hihetnők!

Ha Alsó-Fejér és Huayadmegyékben utazunk, különösen ünnepnapokon gyakran találkozunk a henyesség nem igen mulattató képeivel, míg a székely falvakban soha sem látni ide-oda kullogni a restséget. S hazám e józan, munkás polgárai mégis szavaznak azokra, kik összefont karokkal várják a

és francia „renaissance”, mely egy rögtön gondolkodás-szabadságnak adott folyamatot, visszahatás gyanánt Németországban tüstént előidézte Luther reformját, mely Róma felsőségének lerázása és a kereszténységnek az új idők szükségéi szerinti átalakítása végett azt az ő eredeti egyház szerkezetéhez szándékoztatott visszavinni.

A francia forradalommal szemben Magyarország hasonló látványt nyújtott. Az 1789. év fuvallatára az országgyűlés enyhít a parasztok sorsát; némely egyenlőségi jogokat ismert el a városok polgársága számára; engedményeket adott az erdélyi szászoknak. Azonban azon „elvek”, melyeket az a mi „Assemblée Constituant”-nak utánzásul hirdetett ki, magából a régi alkotmány kútjából voltak merítve. Tabula rászát csinálni a régi intézményekből, hogy így egészen új intézmények állítsanak elő bölcsészeti elméletek szerint — ez volt a mi forradalmunk szándéka és törekvése; többet adni a történelemnek, mint a bölcsészetnek, — a természeti jogok visszakövetelését, melyek fogalma nagyon abstract volt, a történelmi szabadságok helyreállítása által helyettesíteni, — ez utóbbiakat több vagy kevesebb logikával s összhangzással, a Franciaországból eredt új szellemhez illeszteni. — Ez ama mód, melyen forradalmunk külföldön utánoztattott. Ezen különbségben, mely gyorsan terjedt tovább, állott mindjárt az első óráit fogva, a mit valódi félreértésnek lehet nevezni a francia forradalom s ama véleménymozgalmak közt, melyeket annak eszméi és példái idéztek elő Európában.

A magyarok, kiknek érzelmeit nyomról nyomra kísérhetjük, a mennyiben azokat saját megérzésük kifejezhetik, a magyarok különösen, kikre nézve a haladás az 1222-ki alkotmány ama megszabott célpontjához való visszatérés volt — sajátságosul voltak kitűve a legkevésbé előrelátott lelki hanyatlásoknak, ama visszatérítő bálumlat közt, melyet bennök a francia forradalom radical modora csakhamar gerjesztett s a bécsi udvar elleni ingerültségek közt, mely II. Ferencz trónra-jutása után újra megkezdé hagyományos erőfeszítését saját nemzeti függetlenségük ellen.

1794-ben a magyar jacobinusok egy állítólagos összekülvése a magyar nemességnél, — melyet a francia jacobinusok tulzai elleni indignatio egyszerre tetszélgővé tett az ausztr. kormány irányában — oly bírakra talált, kik Martinovicson, Hajnóczyn, Laczkovicson és Szent-Marjajay akarták megböszölni XVI. k. Lajos és Má-

sült galambot, vagy a kik arra vállalkoznak, hogy egy éjjel elhordják vállukon a Hargitát, kiusszák a Maros meg Ott és Küküllők minden vizét, s azután jöreggelre tündérré, mézzel, tejjel folyó Kanánná változtatják az egész Székelyföldet.

Ugyanbizony, székely véreink! ti lennétek-e azok, kiket a szélkergetés eme útján hosszasan lehet futtatni?!

Még a hajdani obsztos is csak a távol-távol Itáliáról merete mesélgetni, hogy ott lámpásnak csillagot szedtek le; s ime most köztetek hasonló képtelenségeket hirdetnek: ígérnek eget földet, bár talán egy barázdát sem az övek belőle!

Vegyétek elő székely véreink! örökölt józan eszeteiket; tegyétek componára azt, mit nektek a hevesvéreik ígérgetnek — de megadni csak sohanapján adhatnának.

Emlékezem a nemzeti veszély napjaira, midőn a harcias székely zászlóaljak Csikból és Háromszékről a magyar Alföld védelmére vonultak. Több mint 8 hónapig valának távol szeretteiktől — és sokan sokan soha sem tértek többet vissza. Amde a hazaszeretet balsamot ragasztott a vérző sebeikre. Emlékszem azon szomorú napokra is (1849. jun. 20., július, augusztus), midőn az orosz hadak tömérdek száma lepte el a szeretett Székelyföldünket. Hetekig harcoltunk ellene hősiességgel; de végre is eltiport az óriási tulnyomó szám. Miért emlíjük fel ez eseményt? — kérdeik; mert ez a kockázatás politikájának gyümölcse vala.

Az erdélyi részekben senki sem szenvedett annyit e kockázattól, mint ti székelyvéreim, — s bár ez csak minap történt, ismét ez ut felé közeledtek, midőn eltávoztak azon zászlótól, mely alatt eddig a béke és rend politikáját védelmeztétek.

Ti, székely atyáim! — kerestek, ipart ütitek, gazdálkodtat, mindezekre rend és béke kell, a mit csak a Deák politikája biztosíthat; mert a másik tábor nyomában, ha nem is jön mindjárt a muszka, de ott jár a felfordulás, mely letarolja a szorgalom és muika gyümölcseit; ti tehát józan megfontolással csak a jobbra szavazhattok, — balra soha.

Mert, ha a bal vehetné kezébe a kormányrudat, előlről kezdődnek a közjogi tánc.

Megint megkezdődne az államközi zavarak, melyek folytán apátok, fivéreitek Szt. Tamás alá mentek, s utóbb a Tömösnél, a kökösi hidnál, Szemerjárnál a Nyergesen stb. stb. rakásra hullottak a győzelem minden reménye nélkül!

Csak a székely munkásság képes a mi népün-

ria Antoinette kivégeztetését. A francia terrorizmus elleni gyűlölethöz Magyarországon egy osztrák terrorizmus állott elő. Mindazáltal az 1807-ki országgyűlés, a kitűnő hazafi Nagy Pál befolyása alatt megtudta őrizni a nemzeti nyelvet a régi alkotmányokat és az alapkövetményt.

De fájdalom, elkövetkezett ama nap, midőn egy sokkal rettentőbb félreértés tört ki Franciaország és Európa nemzetei közt. 1-ső Napoleon alatt Franciaország katonai dicsősége mámorában elhitte magát, hogy felszabadítja a világot, midőn diadalmi dobpergés közt lépett be az az összes európai fővárosokba.

„Les nations, Reines par nos conquet, Couvret de fleurs le front de nos soldats.” (A nemzetek hódításaink által királynőkkel levén, virágokkal boríták el katonáink homlokát.)

Azonban Spanyolország példája, hol Napoleon ma-kacsul törekedett egy népet dynastiájától és ugyanezért függetlenségétől is megfosztani, — ellene fordítá az európai tömegek nemzeti ösztönét, melyeknek semlegesége, sőt Franciaország iránti titkos rokonszenv képezte eddigelő erejét a királyok ellenében.

Egy, későbbi bécsi udvar által szándékosan elterjesztett hír Bonaparte Lucianának azon becsvágyat tulajdonítá, miszerint testvére által magának adassa Szent-István koronáját, — épen úgy mint József elfogadta a spanyol koronát. „Ő — mondák — már több év óta tanulja a magyar nyelvet, hogy így egyelőre honosítsa magát.”

Utól fogva a magyar nemzet Franciaország el-lenségévé lett. A sajtó Magyarországon szabadságban hagyott; az nem volt többé veszélyes a bécsi udvarra nézve, sőt ellenkezőleg, mivel az most már csupán Napoleon ellen kelt ki, szenvedélyesen és szüntelen a magyar nép személe elé terjeszté a spanyol nép példáját, mely a kétségbeesés dühével folytatta az élethalálharcot. Maga II. Ferencz is elismerte, hogy azon eszmék, melyektől ő hajdan mint forradalmiaktól félt, most már neki csupán hasznára lehetnek; valóban épen az 1794-ki jacobinus összeesküvés hőseinek egyike, Verseggy, — ki a „Marsaillése” magyarrá fordítása miatt súlyos fogságra volt ítélve, — hosszas hallgatás után újra feltűnt, hogy keresztes háborút hirdessen a francziák ellen; s az agg magyar demokraták, kik élték veszélyeztetésével is meg-gátolói igyekeztek a francia köztársaság elleni háborút, most saját üldözőikkel egyesültek a francia császárság ledöntése végett.

ket azon a kies, de esékely terjedelmű Székely-földön eltartani; de ha ma Magyarországnak egy 5—600,000 főből álló külön hadsereget kellene tartani, ebből annyi költség esnék a szegény székely nyakára is, hogy földre nyomná; azután, a sereg legényekből áll, ide ismét legtöbbet a székely contribuálna, mert közte van 40/100-a az erdélyi fegyverképes fiatalságnak; már pedig e jóra való fiainkra otthon van szükség a munkára, különben a burján előli a jobb kalászt is — s a család is el bal-lyaghat a más ajtójára.

A mivel tehát leginkább lelkesítenék benneteket, önálló magyar hadsereg, mai körülmények közt csak kolduslári színya lenne a székelységre.

Lám a mi Deák-pártunk ezt is úgy akarja, hogy a 8—10 hetet szolgáló honvédség után alakuljon az a nemzeti véderő, mely e hazát megvédje a viharok ellen, mint tevék a mi őseink századokon ats tettük 1848-ban mi is. Nem kell nekünk még egy népszegényítő nagy állandó külön hadsereg, hanem nemzeti honvédség, mely dolgos polgár legyen otthon, s ha kell, erős harcász a határon.

Azután, nem a Deák-párt politikája szerezte-e vissza kezeikre csikiak, háromszékiek azon tömörkedést és épületeket, melyeket most fiatok nevelésére, szellemi és anyagi gyarapodástukra fordíthatnak;? nem kaptatok-e a fenemített czímen szép összegeket is vissza a kincstártól?

A deák-párti politika nem szép szóval ámitott titkeket és másokat, hanem tettel mutatta, hogy javatokról gondoskodik.

Székely atyáim! Ha ma ismét a nagy közjogi kérdések megvitatásához fognának a honatyák, félbe maradna a kőutak kiépítése, a vasutvonaloknak a Székelyföldre tervbe vett (ma-holnap létesítendő) bevitelle; mert ha ismét hajba kapnánk lajhántulni szövetségeseinkkel, azok háta mögött ott állana a nagy-német is — mig minket, lehet tejbé-vajba fúrosztene az a „sisakos”, ki egyetlen napon dulva lepte el a Banzát és Háromszék téreit —

Vajon nyernénk-e mi az így és most megújult alkuból? Ezt ti nem hiszitek józan székelyvéreim — nem hihetitek.

A jelen kötésért az egész világ dicsőri jobb vezérünk politikáját — ha a balt venők elé, egész Európa elítélne — s talán nagyobb baj is érhetne, mert 1849-ben is ez ítélt volt el, s hogy mi lett a vége, tudjátok.

Azért, mindent megfontolva, derék székelyvéreink! ha pár nap, vagy hét múlva ismét út a

Egy fiatal magyar publicista Franciaország ellenében Montesquieu és a 18-dik századból francia bölcsészeket idézte tanukul. Ama küzdelem eredményét Franciaország 1792-ben a coalitio ellen folytatott, újra felmerült; megfordított irányban ekkép saját forradalmunk, a mi magunk által elterjesztett eszmékkel, és a magunk által adott példákkal fegyverkezvén fel, mindenfelől ellenünk fordult vissza, — váratlan szövetség gyanánt a régi trónokra, és a régi dynastiákra támaszkodván. Waterloo után a magyarok azt képzelték, hogy Franciaország veresége folytán fog az általános szabadság megalapítani, valamint a francziák azt képzelték, hogy az Európa veresége folytán fog megalapítani, és a hadseregeinktől elvett ágyuk bronzá oly érmek verésére szolgáltak, melyek ezen köriratot viselték: Europa libertati asserta.

Ujabb és keserű csalódás! Magyarország Waterloo után irgalom nélkül feláldoztatott Ausztriának: 1820-ban az ausztriai császár Pestmegye küldöttségének nyugodtan ezt válaszolá: „Totus mundus tulstus et imaginarius querit constitutiones.” Itt állapodik meg Sayous Ödön könyve. Azóta Magyarország 1849-ben hasztalanul kelt fel. Erre Sadova után az egyenlő osztózat nyert, és Ausztria jelenleg: Ausztria-Magyarország. A magyar nemzetre nézve új korszak kezdődik. Annak szerepe ki van jelölve Nyugat-Európa jövőbeli sorsában. Vajon miként fogja az e szerepet betölteni? Maga azon tanulmány, melyet Sayous a magyar jellemről eszközöl, arra figyelmeztet bennünket, hogy tulmeréséggé lenne ez iránt gyanítgatásokba bocsátkozni. Ama mozgékony, mely a következtetésségi szellemmel összevegyül, ama heveség, melylyel oly nagy türelem van összekötve: valami oly előre nem látott s tűnékeny dolgot foglalnak magukban, mi minden szabatos taglalatot, s minden francia módúra meghatározást meghiusít.

E nép nem marad érintetlen Európa általános mozgalmától, a mint azt bebizonyítja az általa a főlebbemlített időszak alatt abban vett rész; mindazáltal nem is olvad bele abba, és megőriz egy oly physiognomiát, mely őt attól elkülöníti, oly ellenkező tulajdonok sajátos egyesülése folytán, melyek azt változtatva, vagy egyszerre kormányozzák, vagy magokkal ragadják, s mi talán csak akkor leszünk képesek benne ezen ellentéteket helyesen fogni fel, midőn Sayous Ödön ezt a történelem világánál teljesen fel fogta deríteni.

